

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.4.44>

W SPRAWIE INFORMACJI PRAWNYCH EWIDENCJI I REJESTRACJI OSÓB WEWNĘTRZNIE PRZESIEDLONYCH

Nataliia Blok

kandydat nauk prawnych,

asystent Katedry Cywilnego Prawa i Postępowania

*Dydaktyczno-Naukowego Instytutu Prawa, Psychologii i Edukacji Innowacyjnej
Uniwersytetu Narodowego „Politechnika Lwowska” (Lwów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-7052-5297

nataliia.v.blok@lpnu.ua

Adnotacja. W artykule zaproponowano autorską definicję pojęcia „osoby wewnątrznie przesiedlone”. Zauważono przyczyny przymusowej migracji ludności, zachęcające obywateli do przemieszczania się w kraju. Wskazano cechy uzyskania zaświadczenia o rejestracji osoby wewnątrznie przesiedlonej i podstawy do anulowania zaświadczenia. Podano charakterystykę osób, które mogą ubiegać się o zaświadczenie świadczące o statusie prawnym osoby przesiedlonej. Przeanalizowano obowiązujące przepisy i wykaz dokumentów niezbędnych do uzyskania zaświadczenia. Stwierdzono, że aplikacja Diya stała się uproszczoną procedurą uzyskania zaświadczenia, dlatego e-zaświadczenie jest tworzone za pomocą jednolitej bazy danych informacji o przesiedleńcach wewnątrznych i portalu działania zgodnie z wymogami prawnymi dotyczącymi informacji i ochrony danych osobowych.

Słowa kluczowe: przymusowa migracja, osoby wewnątrznie przesiedlone, zaświadczenie o wpisie do ewidencji, Ujednoliconą Baza Danych, informacja prawna, przemieszczanie osób, Portal Diya.

ON INFORMATION AND LEGAL ENSUREMENT ACCOUNTING AND REGISTRATION OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS

Nataliia Blok

Doctor of Law,

Assistant of the Department of Civil Law and Procedure

*Educational and Scientific Institute of Law, Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University (Lviv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-7052-5297

nataliia.v.blok@lpnu.ua

Abstract. The article offers the author’s definition of the concept of “internally displaced persons”. The reasons for the forced migration of the population, which encourage citizens to move within the country, are indicated. The features of obtaining a certificate of registration of an internally displaced person and the grounds for canceling the certificate are indicated. The persons who can submit an application for obtaining a certificate, which testifies to the legal status of a displaced person, are characterized. The current legislation and the list of documents required to obtain a certificate have been analyzed. It was established that the Diya application has become a simplified procedure for obtaining a certificate, therefore, the electronic certificate is formed by means of the Unified Information Database on Internally Displaced Persons and the Diya Portal in compliance with the requirements of the information legislation and the legislation on the protection of personal data.

Key words: forced migration, internally displaced persons, registration certificate, Unified information database, information and legal support, displacement of people, Diya Portal.

ПРО ІНФОРМАЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ТА РЕЄСТРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Наталія Блок

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри цивільного права та процесу

*Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-7052-5297

nataliia.v.blok@lpnu.ua

Анотація. У статті запропоновано авторське визначення поняття «внутрішньо переміщені особи». Зазначено, причини вимушеної міграції населення, що спонукають громадян до переміщення в межах країни. Вка-

зано про особливості отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи та підстави щодо скасування довідки. Схарактеризовано осіб, котрі можуть подавати заяву про отримання довідки, яка свідчить про правовий статус переміщеної особи. Проаналізовано чинне законодавство та перелік документів, що необхідні для отримання довідки. Констатовано, що застосунок Дія став спрощеною процедурою щодо отримання довідки, тому електронна довідка формується засобами Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб та Порталу Дія з дотриманням вимог законодавства про інформацію та законодавства про захист персональних даних.

Ключові слова: вимушена міграція, внутрішньо переміщені особи, довідка про взяття на облік, Єдина інформаційна база даних, інформаційно-правове забезпечення, переміщення людей, Портал Дія.

Вступ. Основним предметом міждержавного співробітництва виступають питання міжнародного захисту внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО). Будь-який військовий конфлікт породжує такі явища, як мігранти, внутрішньо переміщені особи, біженці та кризи. Україна вперше зіткнулась з проблемою внутрішньо переміщених осіб та захистом їх соціально-економічних та культурних прав, свобод й гарантій їх реалізації у 2014 році. Саме з цього часу нашою державою розпочато впровадження низки нормативно-правових актів та вивчення міжнародного досвіду щодо врегулювання подібних процесів з метою вирішення проблем внутрішньо переміщених осіб.

Вимушений міграційний процес, через повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну має безліч негативних сторін та наслідків. Тому масова міграція обумовлена виникненням саме збройного конфлікту. Велика кількість людей була змушена покинути свої місця постійного проживання у зв'язку з підвищеною небезпечкою у різних сферах життєдіяльності та переміститись до інших безпечних населених пунктів. Здебільшого внутрішньо переміщені особи постраждали матеріально, зіткнувшись з проблемами правового, майнового, соціокультурного та іншого характеру. Тому факт внутрішнього переміщення підтверджується певною довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Отже, набувають популярності електронні послуги через додаток Порталу Дія та реєстрація у Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб.

Аналіз попередніх досліджень. Питання внутрішньо переміщених осіб стали дослідженням таких науковців, як: І. С. Басової, Н. Б. Болотіної, В. Г. Буткевича, О. В. Задорожного, М. І. Малихи, В. В. Мицика, Ф. Мейдіна, М. В. Менджул, Р. І. Наджафгулієва, Л. Р. Наливайка, М. Ніколайчука, А. Ф. Орешкової, Ю. С. Паніної, Ю. І. Римаренка, М. М. Сірант та інших.

Метою статті є аналіз чинного законодавства України щодо обліку та реєстрації внутрішньо переміщених осіб у сфері інформаційно-правового забезпечення.

Результати та їх обговорення. Через стихійні та техногенні лиха, збройні конфлікти, війни, геноцид населення, порушення прав людини, соціальні й економічні труднощі тощо сучасний світ є доволі конфліктним. Тому безліч людей вимушені покидати свої місця постійного проживання та прилаштовуються до нових місць проживання, котре має стати для них безпечнішим.

Повномасштабне вторгнення, що розпочалося 24 лютого 2022 року віроломним нападом Російської Федерації на Україну, призвело до масової міграції населення України та появи не відомого раніше в українському суспільстві феномена багатомільйонних вимушених мігрантів, внутрішньо переміщених осіб, біженців, шукачів притулку, переселенців й емігрантів.

Майже 10 млн українців були змушені залишити свої домівки. Це 1/4 населення країни, близько 6,5 мільйона українців стали внутрішніми переселенцями та 3,2 мільйона людей виїхали з України, за результатами Міжнародної організації з міграції (далі – МОМ) (Міжнародна організація з міграції, 1951).

За оцінками на основі опитування МОМ, 48 % переміщених в Україні залишили місце проживання після початку війни, 45 % залишили місце проживання, коли війна досягла їхнього району, а 5 % покинули місце проживання в очікуванні конфлікту (Міжнародна організація з міграції, 1951).

Можна припустити, що частина людей змушені покидати свої помешкання уже вдруге. Серед областей та міст, які зараз перебувають у зоні активних бойових дій, багато таких, що ставали прихистком для внутрішньо переміщених осіб з 2014 року. За даними Міністерства соціальної політики України, у 2021 році було взято на облік близько 1,46 млн ВПО з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим і Севастополя. Найбільша кількість ВПО налічувалась у Донецькій (512 тис.) і Луганській (282 тис.) областях, у Києві (163 тис.), у Харківській (136 тис.) області (Міністерство соціальної політики України, 2010).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Тому, внутрішньо переміщені особи – це громадяни країни, іноземці, особи без громадянства, які постійно чи тимчасово проживають на території України та змушені з власної волі чи примусово здійснювати внутрішнє переміщення у межах своєї країни з причин об'єктивного характеру, які загрожують їхньому життю та здоров'ю.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» факт внутрішнього переміщення підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, що діє безстроково (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Термін «довідка» означає належність цього документа до категорії службового, що містить опис та підтвердження тих чи інших фактів або подій (Садовнича, 2014: 207).

Як правило, довідки поділяються на ті, що: 1) містять інформацію про факти та події службового характеру; 2) засвідчують якісь факти (наприклад, засвідчення правового статусу внутрішньо переміщеної особи). Так, найчисельнішою є група довідок, що засвідчують якийсь факт.

Проте, стаття 12 даного Закону передбачає, що підставою щодо скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи та внесення відомостей про це в Єдину інформаційну базу даних про внутрішньо переміщених осіб є обставини, за яких внутрішньо переміщена особа:

1) подала заяву про відмову від довідки;

2) вчинила кримінальне правопорушення: дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади; посягання на територіальну цілісність і недоторканність України; терористичний акт; втягнення у вчинення терористичного акту; публічні заклики до вчинення терористичного акту; створення терористичної групи чи терористичної організації; сприяння вчиненню терористичного акту; фінансування тероризму; вчинення кримінального правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку або військового кримінального правопорушення;

3) повернулася до покинутого місця постійного проживання;

4) виїхала на постійне місце проживання за кордон;

5) подала завідомо недостовірні відомості.

Тому, рішення про скасування дії довідки приймається керівником структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за місцем проживання особи та надається внутрішньо переміщеній особі протягом трьох днів з дня прийняття такого рішення (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Для отримання довідки повнолітня або неповнолітня внутрішньо переміщена особа звертається особисто, а малолітня дитина, недієздатна особа або особа, дієздатність якої обмежена, – через законного представника із заявою про взяття на облік до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад (далі – уповноважені органи) (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2014; Про облік внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Варто зазначити, що з метою обліку внутрішньо переміщених осіб орган соціального захисту населення на підставі отриманої електронної справи включає інформацію про таких осіб до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб (Про облік внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Безперечно, форма заяви затверджується центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сферах соціального захисту, соціального обслуговування населення, волонтерської діяльності, з питань сім'ї та дітей, оздоровлення та відпочинку дітей, а також захисту прав депортованих за національною ознакою осіб, які повернулися в Україну.

Заява подається внутрішньо переміщеною особою, у тому числі неповнолітніми дітьми, особисто, а малолітніми дітьми, недієздатними особами або особами, дієздатність яких обмежено, подається через законного представника. (далі – заявник) (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2014).

На отримання довідки мають право студенти, учні професійно-технічних навчальних закладів, які перемістилися з тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим і м. Севастополі, населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення (Про облік внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Студенти, які здобували певний освітньо-кваліфікаційний рівень і мали реєстрацію місця проживання в гуртожитках, після зняття з реєстрації мають право на отримання довідки, якщо вони не бажають повернутися до попереднього місця проживання.

Також на отримання довідки мають право військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу), які проходили військову службу та мали зареєстроване місце проживання на території, де виникли негативні наслідки збройного конфлікту, тимчасова окупація, повсюдні прояви насильства, порушення прав людини та надзвичайні ситуації природного чи техногенного характеру, на дату їх виникнення (Про облік внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Разом із заявою заявник подає документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документ, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус, або свідоцтво про народження дитини (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2014; Про облік внутрішньо переміщених осіб, 2014).

У разі наявності в документі, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документі, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус, відмітки про реєстрацію місця проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення, довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи або рішення про відмову у видачі довідки

з обов'язковим зазначенням підстави відмови, підписане керівником уповноваженого органу, видається заявнику в день подання заяви.

У разі відсутності в документі, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документі, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус, відмітки про реєстрацію місця проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення, заявник надає докази, що підтверджують факт проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення, на день виникнення обставин, що спричинили внутрішнє переміщення, (військовий квиток з відомостями про проходження військової служби, трудова книжка із записами про здійснення трудової діяльності (за наявності), документ, що підтверджує право власності на рухоме або нерухоме майно, свідоцтво про базову загальну середню освіту, атестат про повну загальну середню освіту, документи про професійно-технічну освіту, документ про вищу освіту (науковий ступінь), довідку з місця навчання, рішення районної, районної у місті Києві чи Севастополі державної адміністрації, виконавчого органу міської чи районної у місті ради про влаштування дитини до дитячого закладу, у прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, встановлення опіки чи піклування, медичні документи, фотографії, відеозаписи тощо) (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Уповноважений орган зобов'язаний розглянути заяву про отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи протягом 15 робочих днів та прийняти рішення про видачу або відмову у видачі довідки з обов'язковим зазначенням підстави відмови, яке підписується керівником цього органу.

У разі подання заяви законним представником особи додатково подаються:

- 1) документ, що посвідчує особу законного представника;
- 2) документ, що підтверджує повноваження особи як законного представника, крім випадків, коли законними представниками є батьки (усиновлювачі);
- 3) у разі необхідності – свідоцтво про народження дитини.

У разі подання заяви особою додатково подаються:

- 1) документ, що посвідчує особу заявника;
- 2) документи, що підтверджують родинні стосунки між дитиною і заявником;
- 3) документ, що підтверджує повноваження представника органу опіки та піклування або керівника дитячого закладу, закладу охорони здоров'я або закладу соціального захисту дітей, у якому дитина перебуває на повному державному забезпеченні, та документ, що підтверджує факт зарахування дитини до цього закладу (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Проте, заявнику може бути відмовлено у видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, якщо:

- 1) відсутні певні обставини, що спричинили внутрішнє переміщення;
- 2) у державних органів наявні відомості про подання завідомо неправдивих відомостей для отримання довідки;
- 3) заявник втратив документи, що посвідчують його особу, до їх відновлення;
- 4) у заявника немає відмітки про реєстрацію місця проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення, та відсутні докази, що підтверджують факт проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення;
- 5) докази, надані заявником для підтвердження факту проживання на території адміністративно-територіальної одиниці, з якої здійснюється внутрішнє переміщення не доводять факту проживання заявника на території зазначеної адміністративно-територіальної одиниці (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Особа має право звернутися із заявою повторно, якщо у неї з'явилися підстави або усунуті підстави для відмови у видачі довідки чи оскаржити рішення про відмову у видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи до суду.

Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи засвідчує місце проживання внутрішньо переміщеної особи на певний період. Адресою фактичного місця проживання внутрішньо переміщеної особи може бути адреса відповідного місця компактного поселення внутрішньо переміщених осіб (адреса містечка із збірних модулів, гуртожитку, оздоровчого табору, будинку відпочинку, санаторію, пансіонату, готелю тощо) (Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, 2014).

На отримання довідки мають право особи, житлові приміщення яких зруйновані або стали непридатними для проживання внаслідок проведення антитерористичної операції або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, що підтверджується відповідним актом обстеження технічного стану житлового приміщення (будинку, квартири), та неповнолітні діти, які отримали паспорт громадянина України, незалежно від наявності (відсутності) реєстрації місця проживання, якщо інформацію про них внесено до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб (Про облік внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Проте, уряд спростив процедуру подання документів, тому тепер громадяни України можуть одержати довідку внутрішньо переміщеної особи та соціальні виплати у застосунку Дія для себе та своїх дітей.

Послуга доступна для громадян, які перемістилися з території, що розташовані в районі проведення бойових дій, або які перебувають в тимчасовій окупації.

Щоб одержати довідку ВПО у Дії, потрібно перейти в розділ Послуги – Отримати статус ВПО – і подати заявку. При цьому необхідно вказати наступні відомості:

- поточне місце перебування (підтвердити за допомогою геолокації);
- дані дітей, що перебувають з вами;
- дані картки єПідтримки;
- потреби на місці перебування (в медичному обслуговуванні, освіті або гуманітарній допомозі тощо).

Також одержати довідку ВПО можна у:

- виконавчих органах сільських, селищних, міських радах;
- центрах надання адміністративних послуг;
- структурних підрозділах з питань соцзахисту населення районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі їх створення) рад (Як внутрішньо переміщені особи можуть одержати довідку через Дію?, 2022).

Електронна довідка формується засобами Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб та Порталу Дія і передається в мобільний додаток Порталу Дія особи за її запитом шляхом використання інформації, наявної в Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб та переданої до Порталу Дія з дотриманням вимог законодавства про інформацію та законодавства про захист персональних даних (Про облік внутрішньо переміщених осіб, 2014).

Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи потрібна для: відкриття рахунків у банках; відновлення паспорта; отримання соціальних виплат і компенсацій; сплати податків за місцем проживання; певних послуг у сервісних центрах МВС; при зарахуванні до школи або дитсадка тощо.

Висновки. Підсумовуючи варто зазначити, що доволі вагомою та найпоширенішою причиною внутрішньої міграції є конфлікт із застосуванням зброї або військового потенціалу країни. Тому, велика кількість осіб облікована, як внутрішньо переміщені. Портал Дія став спрощеною процедурою для отримання довідки. Але, на жаль, тільки певна частина людей вважає за потрібне повідомити про своє прибуття місцеві органи влади, найімовірніше, реєстрація відбувається у випадках, коли прибулі звертаються по допомогу щодо поселення, необхідності отримання гуманітарної, медичної та іншої допомоги.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна організація з міграції. 1951 р. URL: <https://iom.org.ua/ua> (дата звернення: 22.08.2022).
2. Міністерство соціальної політики України від 09.12.2010 р. Київ. URL: <https://www.msp.gov.ua/> (дата звернення: 22.08.2022).
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18> (дата звернення: 23.08.2022).
4. Про облік внутрішньо переміщених осіб : Постанова від 01.10.2014 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-п#Text> (дата звернення: 23.08.2022).
5. Садовнича В. В. Сучасні ділові документи та папери. Як правильно оформити і підготувати. Зразки та приклади / В. В. Садовнича. Харків : Книжковий клуб. «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. 608 с.
6. Як внутрішньо переміщені особи можуть одержати довідку через Дію? – покрокова інструкція від Мінреінтеграції. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yak-vnutrishno-peremishcheni-osobi-mozhut-oderzhati-dovidku-cherez-diyu-pokrokovaya-instrukciya-vid-minreintegraciyi> (дата звернення: 23.08.2022).

References:

1. Mizhnarodna orhanizatsiia z mihratsiit. [International Organization for Migration]. (1951). URL: <https://iom.org.ua/ua>
2. Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy. [Ministry of Social Policy of Ukraine]. (2010). vid 09.12.2010. Kyiv. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
3. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib. [On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons]. (2015) : Zakon Ukrainy vid 20.10.2014 № 1706-VII // Baza danykh “Zakonodavstvo Ukrainy” / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
4. Pro oblik vnutrishno peremishchenykh osib. [About the registration of internally displaced persons]. (2014) : Postanova vid 01.10.2014. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-п#Text>
5. Sadovnycha, V. V. (2014). Suchasni dilovi dokumenty ta papery. Yak pravylno oformyty i pidhotuvaty. Zrazky ta pryklady. [Modern business documents and papers. How to properly arrange and prepare. Samples and examples] / V. V. Sadovnycha. Kharkiv : Knyzhkovyi klub. “Klub Simeinoho Dozvillia”, 2014. 608 p.
6. Yak vnutrishno peremishcheni osoby mozhut oderzhaty dovidku cherez Diiu? – pokrokovaya instruktziia vid Minreintehtatsii. [How can internally displaced persons receive a certificate through Diya? – step-by-step instructions from the Ministry of Reintegration]. (2022). Uriadovyi portal. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yak-vnutrishno-peremishcheni-osobi-mozhut-oderzhati-dovidku-cherez-diyu-pokrokovaya-instrukciya-vid-minreintegraciyi>